

TÜRKİYE’DE ÇALIŞAN AZERBAYCANLI RESSAMLARIN YARATICILIĞI

MEHDİYEVA, Terlan
TÜRKİYE/TURÇIYA

ÖZET

“İki Devlet Bir Millet” (H. A. Aliyev) olan Türkiye ve Azerbaycan halkları arasındaki birlik ve ilişki, çok eski zamanlardan beri hayatın bütün alanlarında kendini belli etmiştir. Ve bu ilişkiler sanatın çeşitli alanlarında, özellikle de resim sanatı alanında önemli olmuştur. Aynı kökten gelen iki halkın tüm sanat örneklerinde inanç, kültür, mitoloji birlikteliği son derece açık ifade olunur.

Bu bildiride, Türkiye’de çalışan Azerbaycanlı ressamın yaratıcılığı iki dönemde ele alınacaktır.

Birinci dönemde, Orta Çağlardan başlayarak Türkiye topraklarında çalışan sanatçıların yaratıcılığı hakkında bilgi verilecektir.

İkinci dönem, geçmiş Sovyetler Birliği’nin çöküşü yıllarına, 1989-1990’lı yıllara denk gelmektedir. Bu dönem daha verimli ve çok yönlüdür.

Yeni bir çevre her zaman yeni bir başlangıç ve yeni bir heyecan demektir. Yeni bir çevreyle kurulan yeni ilişkiler her zaman etkileyici ve heyecan verici olmuştur. Bu durum, özellikle sanatçılar için yeni duyarlılıklar, yeni heyecanlar yaratır.

Yeni yaratıcı süreçler, etkileşimler ve yeni heyecanlar için, uzun süre yaşadıkları çevreyi değiştiren, farklı ve yeni ortamlarda deneyim kazanan bu ve diğer ressamın yaratıcılığı bu bildiride irdelenerek sunulacaktır.

İki kardeş ülkenin kültürlerinin etkileşimine ve yeni ufuklar açılmasına, insanların kaynaşmasına ve iş birlikteliğine de yeni fırsatlar yaratacağına inanıyoruz.

Anahtar Kelimeler: Çevre, etkileşim, Azerbaycan, Türkiye, resim sanatı, Azeri ressamlar.

ABSTRACT

The Creativity of Azerbaijani Painters Working in Turkey

The relationship and cooperation between the communities of Turkey and Azerbaijan as “Two states are equal to one nation” (H. A. Aliyev) have expressed itself for ages in various fields of life. Moreover these relationships have become very important in different fields of artial events, especially in painting art. In the

artial samples of the two same-based-countries, the traces of belief, culture and mythology can be seen clearly.

In this paper, the creativity of the painters living in Turkey is going to be examined in two periods. In the first period: the creativity of the painters in the years beginning with Middle-Age, living in Turkey is going to be examined.

The second period is dealing with the collapse term of The United Republic of Soviet Socialist in 1989-1990. This period is much more productive than the first.

New environment is always exciting and it means a new beginning. New relationships occuring with new environment are always effective and exciting. This situation always creates new sensitivity and new excitements especially for the artists.

The creativity of the experienced artists having changed their places for new creative processes, interactions and new excitements is going to be searched out in this study.

We believe that the interaction of two different countries is going to lead to open up new visions, to unite the people and to provide occupational oppurtunities.

Key Words: Environment, interaction, Azerbaijan, Turkey, painting art Azerbaijani painters.

“İki Devlet Bir Millet” (H. A. Aliyev) olan Türkiye ve Azerbaycan halkları arasındaki birlik ve ilişki, çok eski zamanlardan hayatın bütün alanlarında kendini belli etmiştir. Ve bu ilişkiler sanatın çeşitli alanlarında, özellikle de resim sanatı alanında önemli olmuştur. Sözüünü ettiğimiz bu ilişkilerin tarihi orta çağlara kadar uzar. Aynı kökten gelen iki halkın tüm sanat örneklerinde inanç, kültür, mitoloji birlikteliği son derece açık ifade olunur. Bunun en önemli nedenlerinden biri de, Azerbaycan’ın tarihinin çeşitli dönemlerinde Osmanlı İmparatorluğu’na katılmış olmasıdır. Bu dönemlerde Osmanlı İmparatorluğu Azerbaycan’ın sınırları içerisinde çok değerli mimari ve sanat eserleri ortaya koymuştur.

Azerbaycan ve Osmanlı Türklerinin genetik esaslara dayanan birliği ve sanat gelenekleri arasındaki ilişki yüzyıllarca devam etmiştir. Bu ilişkiler öylesine yoğun ve devamlı olmuştur ki, çeşitli dönemlerde ülkelerimiz arasında ortaya çıkan üslup farklarında bile bu ilişki zayıflamamıştır.

Azerbaycanlı mimar ve sanatkârlarının Türkiye’deki ilk sanat faaliyetleri 12. yüzyıldan itibaren görülür. Anadolu Selçuklarının yaptıkları birçok saray, cami, türbe ve sivil binaların inşaatında, özellikle onların süslemesinde Azerbaycan sanatkârları faal görev almışlardır.

“Osmanlı Dönemi’nde tanınmış Azerbaycan mimarları arasında Babacan Usta, Mehemmed Mecnun, Pir Hesen, Nakkaş İlyas Eli, Mimar Eli Tebrizi ve diğerlerinin adlarını sayabiliriz. Tarihte; Acem Âlisi, Esir Ali, Sünni Ali adları ile tanınan Ali Tebrizi, Sultan Selim döneminin baş mimarı olmuştur”.

Azerbaycan’ın tarihî İpek Yolu üzerinde önemli bir coğrafi mevkiye sahip oluşunun ilim, sanat ve ticaret dünyasına getirdiği yenilikler; kumaşların çeşitliliğini, desenlerin harmonisini, renklerin mozağini de etkilemektedir.

Bu bildiriye Türkiye’de çalışan Azerbaycanlı ressamlarının yaratıcılığı iki dönemde ele alınmıştır: **Birinci dönemde**, XVI. yüzyılın başlarında İstanbul Topkapı Sarayı’nda görev alan Azerbaycan’ın iki büyük ressamı Şahgulu ve Veli Can, XX. yüzyılın başlarında Türkiye’de soyut resmin gelişmesinde ve benimsetilmesinde rolü olan Selim Turan’ın babası Prof. Dr. Hüseyinzade Ali Turan, 1. Dünya Savaşı’ndan sonra Türkiye’ye yerleşen İbrahim Safi vs. yaratıcılığı irdelenmiştir.

Çeşitli zamanlarda, çeşitli nedenler sonucunda Türkiye’de bulunmuş Azerbaycan ressamı (Abdülgeni, Mensur Bey, Mir Ağa, Şeyh Kemal, Veli Can vb.) XVI. yüzyılda Türk Minyatür Sanatı’nın inkişafına ehemmiyetli bir şekilde etki etmişlerdir. Bu bakımdan İstanbul’da Sultan Sarayı’nın özel atölyesine rehberlik etmiş görkemli Tebriz sanatçıları Şahgulu (XVI. yüzyılın başları) ve Veli Can’ın (XVI. yüzyılın son çeyreği) özellikle büyük hizmetleri olmuştur.

XVI. yüzyılın birinci yarısının meşhur Tebriz minyatür ustası Şahgulu Süleyman’ın hâkimiyeti döneminde (1552-1566) İstanbul’da çalışarak, yirmi dokuz saray ressamının başkanı görevini icra etmiştir. Sultan ona her tür merhamet göstermiş, onun için özel atölye açmış, özel maaş tayin etmiştir. Şahgulu’nun Türk Minyatür Sanatı’nın gelişmesindeki rolünü itiraf eden Türkiye sanat tarihçileri (K. Yetkin, Ü. Süheyl vs.) şöyle yazıyorlar: “Bizim ressamlarımız Fatih dönemine kadar Selçuk, Bursa mekteplerinin, hatta Batı sanatçılarının sanatından ilham alırdılarsa, Şahgulu bu işe rehberlik ettikten bir müddet sonra, onlar İran sanatının (Tebriz mektebi kastediliyor) etkisi altına geçtiler”. (1796. yıldan aralıklarla savaş sonrası, 1828 yılında Rusya ve İran arasında yapılmış Türkmençay ve Gülüstan Antlaşması sonucu vahit Azerbaycan Devleti ikiye bölündü: Kuzey Azerbaycan Rusya’nın, Güney Azerbaycan ise İran’ın terkinde kaldı.)

1512 yılında, o zaman Azerbaycan’ın başkenti olan, Tebriz’den Sultan Selim tarafından Osmanlı Sarayı’nın Nakkaş Hanesi’ne kazandırılan çok önemli Azerbaycanlı ressamlar (nakkaşlar) olan Şahkulu ve Veli Can, Osmanlı Sanatı’na çok büyük katkı sağlamıştır. Üzücü olan birçok kaynakta bu sanatçıların İranlı olduğunun ifade edilmesidir.

XX. yüzyılın başlarından günümüze değin Azerbaycanlı sanatçıların Türkiye’ye yerleşmesini de kendi içinde iki dönemde incelemek gerekir. XX. yüzyıl

başından, II. Dünya Savaşı'na kadar olan dönem ve 1990'lı yıllarda Sovyetler Birliği'nin çökmesi sonucu Türkiye'ye yerleşmiş Azerbaycanlı sanatçılarının faaliyet dönemi olarak belirtebiliriz. İkinci dönem daha geniş ve çok yönlüdür.

Prof. Dr. Hüseyinzade Ali Turan (Ali Bey Hüseyinzade)

Türkiye'de Prof. Dr. Hüseyinzade Ali Turan adı ile Azerbaycan'da ise Ali Bey Hüseyinzade olarak bilinen bu büyük şahsiyet Azerbaycan bayrağındaki her üç büyük rengin ressamıdır. "Millî Azerbaycan Damgası"ndaki boya sembolü de Onun "Türkleşmek, İslamlaşmak, Avrupalaşmak" formülünün renkle ifadesinden başka bir şey değildir. Şüphesiz konu sadece boyadan ve tuvalden ibaret değil, konu aynı zamanda temelde, temel dışında demir köktedir. Ali Bey sadece Azerbaycan'da değil bütün Türklük çapında kavim, kendini idrak etmenin istiklal düşüncesinin yalnız ressamı değil aynı zamanda mimarıdır. Hiç şüphe yoktur ki bu anlamda sadece Mehmed Emin Resulzade ve Neriman Nerimanov değil, aynı zamanda Ziya Gökalp ve Mustafa Kemal Atatürk de Ali Bey Hüseyinzade'den başlar".

İttihad (birlik)-Küvvet-Yükselmek-Ali Bey'in "Turan" idealinde bedii tayf-üç sütun ve üç renk-bu üç merhale gibi de biri diğerini izliyor, tamamlıyor.

Prof. Dr. Hüseyinzade Ali Turan 1864 yılında Azerbaycan'ın Salyan kasabasında doğmuştur. İlk tahsilini Tiflis Klasik Jimnazium'da almıştır. 1885'te St. Petersburg Üniversitesi fiziko-matematik bölümüne dâhil olmuş ve buradan 1889'da mezun olmuştur. Sonra ise aynı üniversitenin tıp fakültesine kayıt yaptırıyor. Lakin siyasi nedenlerden dolayı Rusya'yı terk etmek zorunda kalan, A. B. Hüseyinzade, Namık Kemal'in "**Vatan veya Silistre**" eserini duyunca Türkiye'ye yüz tutmuş ve 1890'da Osmanlı Devlet vatandaşlığına geçerek, aynı yıl Mektebi-i Şahane-i Tıbbiye'ye kaydolmuştur. 1895'te fakülteden başarıyla mezun olmuştur.

Türkiye'deki tahsili yıllarında; Batı ilmini, fikrini ve edebiyatını öğrenmek, tanış olmak işinde okulun hocalarından daha çok hizmet göstermiştir. 1903 senesinde İttihat ve Terakki Cemiyeti mensubu olduğundan polis tarafından takip edilen Ali Bey, baskıların artması üzerine ülkeyi terk etmek zorunda kalmıştır.

Azerbaycan'a dönen Ali Bey Azerbaycan'ın haklarını aramak ve Azerbaycan'da Türk milliyetçiliğini geliştirmek için birçok dergi ve gazetede yazılar kaleme almıştır. Azerbaycan'da **Füyûzat** ve **Hayat Mecmuaları** gibi devrin aydınlarına yön veren yayınlar çıkarmıştır. Rusların Kafkaslarda baskısının artması üzerine ülkesinden ikinci kez ayrılmaya mecbur olan Ali Bey, 5 Ocak 1911'de İstanbul'a gelmiştir. İstanbul'a geldikten sonra eski görevini istemiş ve fakülte kurulunu aldığı karar ile Emraz-ı Cildiye ve Efrenkiye Şeriat Şefliği'ne tayin edilmiştir. 1911'de Talat Paşa'nın isteğiyle tekrar İttihat ve Terraki Partisi'ne katılmıştır.

Balkan Harbi ve I. Dünya Savaşı'nda Hilal-i Ahmer bünyesinde hizmet etmiştir. Bu kesintilerden sonra da tekrar üniversiteye dönmüş ve 14 Mayıs 1926 tarihinde “profesör” unvanı almıştır.

Tıp bilgisi haricinde edebiyat, din, felsefe, mitoloji matematik ve astronomi alanlarında da derin bilgisi vardı. İlmî ve edebî yönlerinden başka, iyi keman çalar ve usta bir ressam kadar da sulu boya ve yağlı boya tablolar yapardı. 1912 yılında “Edhiye isimli Türk kızıyla evlenir. Bu evlilikten üç çocuğu dünyaya gelir. Seide, Feyzaver ve Ressam Selim Turan”.

Ali Bey Hüseyinzade'nin bize ulaştırmış bedî irsi hakkında tam bilgi az olsa da, az çok araştırılmıştır. Eserlerinin bir kısmı; uzun süre Paris'te yaşayan ve 1995 yılında burada hayata veda eden oğlu Selim Turan'da, bir kısmı da bugün İstanbul'da yaşayan kızı Feyzaver Hanımın evindedir. Kızı Feyzaver Hanım'ın evinde Ali Bey'in çizdiği “Şeyh Şamil” portresi, ilginç kompozisyonu ve derin anlamıyla çok dikkat çekicidir. Çerçeveye alınmış bu tablo, ortada Şeyh Şamil'in kendi eli ile Remzi isimli bir kişiye Arapça yazdığı küçük bir mektup yer alıyor. Mektupta “Rusların Kafkaslarda işgal ettikleri toprakların” Sıtk-ı sevapla Müslümanlara ait olduğu yazıyor. Portrenin sol tarafında ise Kafkasya'nın o devirdeki geosiyasi durumunu gösteren küçük bir harita, aşağı hissede ise Şeyh Şamilin mührünün kopyası ve Ali Bey Hüseyinzade'nin kısa bir notu yer alıyor. Bu tarihi evrakları A. B. Hüseyinzade bu çerçevede birbiriyle ilişkili be çok düzenli bir şekilde yerleştirilmiştir. Sanatçı bu evrakları portrenin etrafına bu şekilde yerleştirmekle Ş. Şamil'in; kudretini, kahramanın ihtişamını, istiklal arzusunu ışıklandırmak istemiştir.

Ş. Şamil'in Portresi'nin A. B. Hüseyinzade tarafından çizilmesi şaşırtıcı değil. Onun yüce hislerine, azatlık fikirlerine, kalemiyle ve aynı zamanda da, fırçasıyla tercümanlık ediyordu. Sanatçı bu ilginç kompozisyon ile seyirciye çok şey anlatmak istemiştir. Kahramanın varlığını ölümsüzleştiren sanatçı, bu portrede Ş. Şamil'in diyanetini, metanetini genelleştirerek beşeri duyguları temsil eden eser yaratmıştır. Boydan-boya ele alınmış bu eser ilk bakışta sakin, hareketsiz görünse de, dâhili endişe, derin ekspresyaya, kıvılcım, uzaklara dikilmiş o heyecanlı bakışlarda iç ateşi çizgi ve formların karşılıklı ilişkisi ile ifade edebilmiştir.

Azerbaycan'da A. B. Hüseyinzade'nin üç tablosu bulunmaktadır. Özellikle “Şeyhuislam'ın Portresi” ve “Bibiheybet Mescidi”, sanatseverlerle tanışır.

A. B. Hüseyinzade Türkiye'de Prof. Dr. olarak faaliyet gösterdiği yıllarda da resim fırçasını hiçbir zaman terk etmedi. Realist tarzda yüksek profesyonellikle yaptığı eserlerinde; çevresindeki insanlarla beraber, devrin meşhur şahsiyetlerinin portrelerini de sık-sık çizilmiştir. Ulu Önder M. K. Atatürk'ün sayısız portresini işlemiştir. Bu metanetli, ulu insanın keskin bakışlarını, Türk halkının hürriyeti uğrındaki inanılmaz mücadelesini seri çalışmalarında büyük ustalıkla ifade etmiştir.

Oğlu Ressam Selim Turan Türk Resim Sanatı'nın tanınmış ustalarından biri idi. İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra Türkiye'de soyut resmin gelişmesinde büyük hizmeti olmuştur. A. B. Hüseyinzade'nin tablolarında seyirciği etkileyen bir güç vardır. Farklı tarzlarda çalışmalarına rağmen, babasının tablolarındaki şeffaf çizgiler, perspektif çizgilerden boyalara ustalıklı yapılan geçişler, oğlu Selim Turan'ın eserlerini de etkilemiş gibidir.

Millî-manevi medeniyetimiz; Türkçülük, Turancılık uğrındaki faaliyetlerinin yanı sıra, Azerbaycan ve Türkiye plastik sanatlarındaki ilişkilerin esaslı bir şekilde gelişmesinde de büyük hizmetleri olmuştur.

İbrahim Safi

1924-1925 yıllarında Atatürk'ün Portresi'ni yapan ressamlardan biri de Ressam İbrahim Safi olmuştur. İbrahim Safi, I. Dünya Savaşı'ndan sonra Türkiye'ye yerleşen Azerbaycanlı Türklerindendir. İ. Safi Azerbaycan'ın Nahçıvan Bölgesinin Şerur kasabasında doğmuştur. Ozan olan babası, İbrahim üç yaşındayken vefat etmiştir. Çocukluđunu zorluklar içinde geçiren İbrahim, küçük yaşlarında çizime heves göstermiştir. Onun resme ve sanata olan hevesi onu Moskova Güzel Sanatlar Üniversitesi'ne götürür. O zamanlar bu okulda Alman resim okulu hâkimdir ve bu dönemler Rusya için-için kaynamaktaydı. Birbiri ardına Rusya'da baş geçsteren devrim teşebbüsleri siyasi istikrarsızlığa da sebep olmaktadır.

Maceracı kişiliği, okuldan sıkılması ve ayrılmasına neden olur. Nahçıvan'a geri dönen İbrahim Safi, resim yaparak geçimini sağlar. I. Dünya Savaşı döneminde, Kafkasya'da savaşılan ordu ile Türkiye'ye gelen İbrahim Safi'nin hayatının geri kalan kısmı, Türkiye ile bağlantılıdır.

İstanbul'da Sanayi Nefise Mektebi (Güzel Sanatlar Akademisi)'ne dâhil olur ve 1923'te buradan mezun olan İbrahim Safi, Namık İsmail'in Atölyesi'nde "Misafir Talebe" olarak çalışır. 1924'ten itibaren resimlerini tanıtmaya başlar. II. Dünya Savaşı'nın başlaması üzerine 1942'de askerlik görevine çağrılır, vatani görevini üstegmen olarak Adapazarı'nda, İstanbul Sarıyer'de topçu üstegmen olarak tamamlar ve İstanbul'a yerleşir. Kendini sanata adayın İbrahim Safi, yaratıcılık çalışmalarına başlar.

Türk Resim Sanatı Tarihi'nde kendisine yer etmiş ustalardan biri olan İbrahim Safi, iki yılı Münih'te olmak üzere on bir yıl yurt dışında çalışır. Hükûmet tarafından Roma ve Viyana'ya gönderilmiştir. 1955'te yurt dışında sergi açmaya başlar. 1967 yılına kadar sadece Marsilya'da sekiz kişisel sergi açmıştır.

İbrahim Safi Türk resminde klasik resim düşüncesini değiştirip, yeni bir çığır açmış, kişisel yorumlar meylinin esasını koyan Türk Empresyonistleri; İbrahim Çallı, Nazmi Ziya, Namık İsmail, Feyhaman Duran ve Hikmet Onat gibi sanatçılardan ilham almıştır. Renk ve ışık kaynaşması içinde izlenimlerini tuvale

aktaran İbrahim Safi, tasvire çok önem vermeden renk ahengi ve uyumunu ön plana almıştır.

Yoğun renk vurguları ile belirlenen dokusal bir sisteme bağlı tarzı onun yaratıcılığının belirgin özelliğidir. “En iyi öğretmen tabiattır, ressamın öğretmeni tabiatın içinde var.” diyen ressamın eserlerinin büyük bir kısmının konusunun doğadan alınması bir tesadüf değildir. 1970-1980 yıllarında İbrahim Safi görme yeteneğini giderek kaybeder.

4 Ocak 1983 tarihinde, Oda Kule İş Merkezi'nin alt salonunda açılan yüzüncü kişisel sergisinin açılış akşamı büyük usta yaşama veda eder.

Ekber Kazım Muğan

Türkiye’de “Ekber Kazım Muğan” olarak bilinen, Ekber Kazimbeyov, Ressam İbrahim Safi ile anne tarafından akrabadır. Nahçıvan Beylerinden soylu bir aileye mensup Ekber Kazimbeyov, 1884’te doğmuştur.

Ekber, yüksek tahsil almak için, ailesi tarafından Rusya’ya gönderilir. Önce Kiev’deki Hukuk Fakültesi’nde, sonra Moskova’daki Hukuk Fakültesi’nde eğitimini tamamlayarak diplomasını alır. Sanata olan ilgisi onu, Moskova’da entelektüel bir yaşama götürür. Sanatçıların mesken tuttuğu yerlerde bohem gençlerle arkadaşlık kurarak sanatçı olmaya karar verir. Bu arzu ile 1911 yılında Moskova Güzel Sanatlar Üniversitesi, Resim Bölümü’nün sınavına girerek kazanır. Kendini sanat ortamı içinde bulan Ekber, böylece ressamlığa ilk adımını atmış olur. 1915’te “Soyut Sanat” kavramının kuramcılarından, dünyaca ünlü büyük Rus ressamı Kazemir Maleviç’in öğretim üyesi yaptığı Moskova Güzel Sanatlar Üniversitesi’nin resim bölümünü bitirir. Aynı yıl heykel bölümünden de sertifika alır.

Genç Ekber yaratıcılığının ilk yıllarında birçok resim ve heykele imzasını atmıştır.

Hocalarının geleceğini çok parlak gördükleri Ekber de, aynen İbrahim Safi gibi I. Dünya Savaşı zamanı Kafkasya’da savaşılan ordu ile Türkiye’ye gelir ve Kars’a yerleşir. O Türkiye’deki Azerbaycanlı muhacirlere yardım amacı ile kurulan Cemiyet-i Hayriye (Hayriye Cemiyeti)’de Mıntıka Müdürlüğü yapar.

Rus Sanat ekolü’nün karakter çizgileriyle, Türk Resmi’nde özgün bir yeri ve değeri olan Ekber Kazım Muğan, 1930-1936 yıllarında Kars Lisesinde resim öğretmenliği yapar. Asıl geçimini 1966 yılına değin, arıcılık yaparak sağlar. Böylece Ekber Kazım Muğan sanat çevresinden uzak düşer. Ama sanata olan sevgi ile boş zamanlarında aile ve çevresindeki insanların portrelerini çizer, manzara ve natüremortlar yapar. Hukukçu ve ressam olan Ekber Kazım Muğan, her iki mesleği ile yakından ve uzaktan ilgisi olmayan başka mesleklerle uğraşması nedeniyle

sanattan uzaklaşır. Bu süreçte sanatına her zaman hasret duyan sanatçının duygusal zamanlar yaşaması kaçınılmaz olmuştur.

Ekber Kazım Muğan'ın ölümünden 14 yıl sonra, İstanbul Üniversitesi Diş Hekimliği Fakültesi'nde öğretim üyesi olan oğlu Prof. Dr. Nuri Muğan'ın teşebbüsü ile Pamukbank Suadiye Sanat Galeri'sinde 4 Nisan-2 Mayıs 1986 tarihinde açılan sergide, ilk kez gün ışığına çıkarılan eserleri, sanıyoruz ki, bu hasret dolu duygusal anlarda yaratılmış eserlerdir.

Onun farklı boyutlardaki tablolarında, Rus Resmi'nin ve öğrenim gördüğü yıllarda Alman Ekolü'nün yönlendirici etkisi görülür. Sergi'de; figüratif, portre ve ntürmortlardan oluşan kırka yakın eser sergilenmiştir. Ekber Kazım Muğan, Sergi'de yer alan eserlerin hepsini, 1966'da İstanbul'a yerleştikten sonra yapmıştır. Sanatçı seksen iki yaşından sonra büyük bir üretkenlik göstermiş ve 1972 yılında seksen sekiz yaşında vefat etmiştir.

İkinci dönem geçmiş Sovyetler Birliği'nin çöküşü yıllarına, 1989-1990'lı yıllara denk gelmektedir. Birliğe bağlı ülkelerin kendi bağımsızlığına kavuşması sonucu iki kardeş ülke arasındaki ilişkilerde yeni bir dönemin başlanması demek idi. Her yönde olduğu gibi sanat alanında da bu ilişkiler yeni bir boyut aldı.

1990 yılının Kasım ayında Trabzon şehrinin sakinleri Azerbaycan plastik sanatı ile ilk kez tanış olmak imkânı elde ettiler. Kardeş ülkenin inzibati merkezinde 45 sanatçının 60'dan fazla resim ve grafikten oluşan eserleri sergilendi. Trabzon Sergisi, Azerbaycan ve Türkiye'nin plastik sanat alanındaki sanatçılarının dosdoğru iki yönlü ilişkilerinin başlangıcı oldu. Sergi izleyicilere, Azerbaycan plastik sanatının gelişiminin çeşitli yönleri ve farklı dönemlerdeki temsilcilerinin yaratıcılığı ile tanış olma imkânı sağladı.

Dağılan Sovyetler Birliği'nde ve Birliğe bağlı ülkelerde daha önce düzenin propaganda aracı olan sosyal ve ekonomik düzeni yüksek sanatçıların bu çöküşle yaşadıkları bunalımın ve yeni arayışların, ya da umut kapısı olarak özellikle Azerbaycanlı Türklerinin Türkiye'ye yerleşmesi bir tesadüf değildir.

Özgürlük döneminde ressamlar arasında varlığın felsefi idrakine, çağdaşların manevi dünyasının, zekâsının, his ve heyecanlarının tahliline önem verilmiştir. Azerbaycan plastik sanatının gelişiminde kesin yenileşme sürecinin başlanması ile ilgili olarak bedii yaratıcılığın çeşitli tarzlarında yenilikçi arayışlar gözlenmekte ve bu kısa sürede değerli yenilikçi ressamlar ortaya çıkmaktadır. Ressamların elde ettikleri uğurlar nedeniyle çok sayıda sanatçı, Azerbaycan'dan uzaklardaki birçok Avrupa ülkesinde çalışmak üzere davet alıyor. Bundan dolayı da Azerbaycanlı sanatçılarının vatanından uzak, yeni çevrelerde kimlik arayışları başlamış oldu.

Yurt dışında faaliyet gösteren Azerbaycanlı sanatçılarının yaratıcılığını incelediğimizde, en çok Türkiye'de çalışan sanatçı tespit edilmiştir ve "Türkiye'de

çalışan Azerbaycanlı ressamın Yaratıcılığı” başlıklı konumuzun en verimli ve yoğun dönemi işte bu dönemdir.

Yeni bir çevre her zaman yeni bir başlangıç ve yeni bir heyecan demektir. Yeni bir çevreyle kurulan yeni ilişkiler her zaman etkileyici ve heyecan verici olmuştur. Bu durum, özellikle sanatçılar için yeni duyarlılıklar, yeni heyecanlar yaratır.

Prof. Ali Verdiyev

Azerbaycan’ın Halk Ressamı Prof. Ali Verdiyev önce Azerbaycan’da, daha sonra Petersburg Güzel Sanatlar Akademisi’nde, Resim bölümünden mezun olur, yüksek lisans ve doktora programını da başarıyla bitirip Azerbaycan’a döner.

1957 yılında daha öğrenciyken Moskova’da Uluslararası bir resim sergisinde bir eseri sergilenmeye hak kazanmıştır. Bu olayı sanatçı ressamlığa attığı ilk adım olarak değerlendiriyor. 50 yıllık bir zaman içinde yetenekli sanatçı yaşadığı dönemin çekişmeli olaylarını içeren tablolar işleyerek, yaratıcılığında kesinlikle konu kıtlığı his etmemiştir. Sanatçı yarattığı obrazların doğallığına, ifadeliliğine dikkat etmiştir. A. Verdiyev’in eserlerinde her zaman onun yenileşen dünyasının, gözlemcilik başarısının ve ifade vasıtalarının mükemmelleştiğinin şahidi oluruz.

Esasen yağlı boya ile çalışan ressamın eserlerini birer birer gözden geçirdikçe kimi zaman lirik, kimi zaman da dramatik gergin anlarla karşılaşırız.

Halk sanatımızdan gelen dekoratifik, çizgilerin, paralellerin bir kompozisyon çevresinde toplanması, bedii vasıtaların ifadeliliği, ölçülerdeki netlik, renkler dizisinin intensevliği-hepsi nizamlı. Geçmişimizle bu günümüzü her zaman sentez şeklinde seyirciğe sunabilen sanatçı, geleneksel sanatımızdan bol-bol faydalanmıştır.

1996 yılından bu yana, önce İstanbul’da serbest çalışan ressam, 1999. yılda Erciyes Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi’nde, Resim Bölümü’nün kurucularından biridir.

Kayseri şehrinin icazkâr doğasını, çalıştığı Fakülte’nin hocalarının, öğrencilerinin, sevdiği insanların portrelerinden oluşan katalog dikkat çekicidir. Doğaya son derece hassas olan Ressam, onu canlı kabul ederek, personajının emosyonel hayatı ile doğayı birleştirdiği bu portrelerde. Tablolarının her bir çizgisi insanı hayal dünyasına daldırır, fikirler, duygular yön değiştirerek kimi zaman sevinç selinde boğar, kimi zaman da üzüntüye götürür. Yetenekli Ressam’ın eserlerinde hem yaratıcılık hem de araştırmacı arayışları çok açık görünmektedir.

Kurtuluş Savaşı’ndan bahseden; “Atatürk Silah Arkadaşlarıyla”, “Atatürk Kayseri’de” vs. eserleri sanatseverler tarafından tam not almıştır. Bu eserlerde kahraman asker obrazlarından bütün bir dünya yaratmış ve bu dünyada o kadar insan toplamış ki... Personajlarla dolu iri kompozisyonlarda hiçbir fert kitle içerisinde eriyerek yok olmuyor. Fertler tip, suret ve katedir. Tablolara göz

attıkça mükemmel realist fırçadan çıkmış personajların sesini, fısıltısını, hangi lehçe ile konuştuklarını duyup hissediyoruz.

1996 yılından Türkiye'nin çeşitli şehirlerinde deneyimler kazanan Ressam, çeşitli bölgelere mensup personajları yaratırken, onların kendine özgü lehçesini, psikolojik inceliklerini ifade edebilmiştir. On yıldan fazla bir zaman diliminde, Türkiye'de değerli eserler yapan Ressam'ın tabloları açık artırmalarda yüksek fiyatlara satılmış olup çeşitli müze ve özel koleksiyonlarda da korunmaktadır.

Resim sanatıyla ilgili dört kitap ve birkaç hikâye de yazan Ressam-Yazar, bitip tükenmeyen enerjisiyle yazıp yaratmaya devam ediyor.

Elmas Hüseyinov

Azerbaycan'ın Devlet Sanatçısı, Azerbaycan'da monumental sanatın gelişmesinde, benzeri olmayan hizmeti ile tanınan Elmas Hüseyinov, aynı zamanda kitap tasarımı alanında da önemli eserlere imza atmıştır.

Sanatçı Elmas Hüseyinov da ilk sanat eğitimini önce Bakü'de, sonra ise Rusya'da devam ettirmiştir.

Azerbaycan Devlet Güzel Sanatlar Akademisi'nin Grafik Tasarım Bölümü'nde uzun yıllar gelecek neslin yetişmesinde usanmadan çalışan Ressam; Atatürk Üniversitesi, Güzel Sanatlar Fakültesi'nde çalışmak üzere teklif alan sanatçılardan biridir. İki kardeş ülkenin resim sanatının geleneklerini kaynaştıran sanatçı, bu yıllarda Erzurum'da çeşitli sergilere de iştirak ederek Türk dünyasına, doğasına vurgunluğunu dile getirmektedir. Sık-sık bu konuları tablolarında aks ettirmektedir. İnsan kalbini hazin, hoş duygularla dolduran ağaçlar, çiçekler E. Hüseyinov'un fırçasında kendine özgü işaretler, birbirine geçen renkli çizgiler vasıtasıyla izleyicini ressamın dünyasına götürüyor.

Millî köklerimize istinat eden koloriti, bedii materialın ifadeliliği ile beraber onun eserlerinde Fransız empresyonizminin, kübizminin, sürrealizminin unsurlarını görmek zor değildir.

Sanatçının Türkiye'deki sekiz yıllık faaliyeti, onun yaratıcılığının ikinci dönemi gibi kabul edilirse, Türkiye topraklarında ortaya çıkan eserlerinin kendine has özellikleri var. Vatanından uzaklarda Erzurum doğasına ithaf ettiği seri manzara eserlerinde ressam ağaçlara, şarkılar söylüyor, kuşlara, çiçeklere, yıldızlara, ayrılıklara ve ümitlere gülümsüyor. Nerdeyse martıların sesi, Hazar Denizinin fısıltısı çok yakından gelir gibidir kulaklarımıza. Bu tarz eserlerinde; geleneksel sanatımızdan, minyatürden, halı sanatımızdan faydalanan Ressam, eserlerinde Doğu ile Batı kültürünün sentezini ortaya koymuş.

Yaşının dolgun, yaratıcılığının verimli ve pişkin dönemini yaşayan ressam Elmas Hüseyinov, yaratıcılık ve kimlik arayışlarını devam ettirmektedir.

Mir Celil Seyidov

Gördüklerini eserlerinde gözlemci ve yaratıcı şekilde uygulayan, onları hayret kaynağına çevirmediği başaran sanatçılardan biri de, Azerbaycan'nın Devlet Sanatçısı Mir Celil Seyidov'dur. Sanatçının yaratıcılığının ilk yıllarından (Önce Bakü'de, daha sonra 1974-1979 yılları arası Sankt Petersburg V. İ. Muhina Güzel Sanatlar Üniversitesi'nde, Yüksek Sanat Öğrenimi gördü) 1990 yılına kadar yaptığı çalışmalar, çoğunlukla; figüratif, soyut, zamansal ve mekânsal çerçeveli akademik bir üslup oluşturmaktadır. Araştırmalarında sağlam bir desen gözlemiyle dışı vurduğu sürrealist eğilim, çoğunlukla içinde bulunduğu toplumun sosyal, siyasal ve kültürel etkilerini yansıtmaktadır. Bu eserler o dönemde eleştirilenler tarafından değer görmüştür. Yapıtlarının konuları; toplumsal içerikleriyle zaman zaman rejimin gereksinimlerini, zaman zaman da düzene onurlu bir karşı koyuşunu simgeleyen açık kompozisyonlarda kendini göstermektedir.

Sanatçının 1993 yılından sonra Türkiye'de yaptığı resimlerin bir başka kategoride ele alınması gerekmektedir. Bu resimlerinde sanatçı figürden bağımsız olmamakla birlikte, "figüratif sürrealist" üsluba karşı bağımsızlaşmakta, düşünsel bazda soyutun kavram derinliğini oluşturan resim idealizminin görsel tuşlarını tuvali üzerine vurmaktadır. Resimlerinde yer alan biçimleri, plastik biçimler hâline dönüştürebilmek için çizgi ritmi ve dinamiği etkili bir rol oynamaktadır.

Müziğin resimdeki etkisi renklerle bütünleşmiştir ("Kayıklar" serisi). Kendine özgü yaratıcılığında gölgesel figürlerle varlık ve yokluk ahengini yaratmış ve bu seriden olan tablolarına ("Kökçünler") bir gizem katmıştır. Ressam M. C. Seyidov, az ifade yöntemiyle çok şey anlatmayı başarmıştır. Figürlerinin yüzlerine gölge düşürerek gölgesel hava vermiş ve izleyicinin etkilenmesini sağlamıştır. Yüz ifadelerinin bir sis içinde tasviri esarlere gizemlilik katmış, yumuşak renk geçitleri bu gizemi daha da artırmış.

1999-2004 yılları arasında Akdeniz Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Resim Bölümünde görev alan sanatçı, Türk gençlerinin sanat eğitiminde elinden geleni esirgmeden çalıştı.

Fikret Heşimov

1999 yılında Atatürk Üniversitesi, Güzel Sanatlar Fakültesi'nde Resim Bölümü'nü kuran Azerbaycan'nın Devlet Sanatçısı Fikret Heşimov da ilk sanat eğitimini önce Azerbaycan'da, sonra ise Sankt Petersburg'ta İ. Repin Güzel Sanatlar Akademisi'nin Resim Bölümü'nde almıştır. Sonra vatana dönen ressamın yaratıcılığına hâkim olan lirik hisler 1970-1980 yıllarındaki eserlerinde melankolik kadın suratlarında yankısını bulmuştur. Bu ince zarif figürlerde; kimi zaman sevinç, kimi zaman derin düşünce izleyiciyi hoş hatıralara, gizem dünyasına götürmektedir. Bu icazkâr figürlerin hepsinde Ressam, esasen bir

surat konseptinden yola çıkıyor: Kadın melaheti, güzelliği, annelik hissiyatı vb. özellikleri yüksek seviyede bir araya getirir.

Uzun yıllar Bakü Güzeli Sanatlar Fakültesi'nde, Resim Bölümü Başkanı görevinde çalışan Fikret Heşimovun yaratıcılığına Türkiye'de yeni konular, yeni renkler dâhil olmuştur.

Sinesinde çeşitli halkların kültürünü yaşatan Anadolu toprağı, icazkâr doğası, baştan başa "yaşayan müzeleri" ile her zaman Azerbaycanlı sanatçılarını kendine çekmiştir. Tarihin tüm dönemlerinde olduğu gibi, günümüzde de Türkiye'de meskûnlaşmış Azerbaycanlı ressamlarının eserlerinde bu kültürün etkilerini görmemek mümkün değildir. Bu topraklardaki zengin bedii irsin bu sanatçıları derinden etkilediğini gururla söyleyen sanatçıların eserlerinde bu açık görülmektedir. F. Haşimov ressamlığın düşünce tarzı ve yaratıcılık özellikleri ile sıkı bağılı olan sanatçılarımızdan biridir. Zamanın ritmine, istemine uygun kendine özgü çalışmaları ile tanınan ressamın yaratıcılığı izleyicilerin ilgi odağıdır.

"Besteci Kız", "Sabahın Şarkısı" vs. aynı seriden olan melankolik, siluet görüntülü kız resimleri kompozisyon bakımından benzer olmalarına rağmen, mekân-figür-cisim üçlüğünün yüzeyde farklı plastik etkiler olarak kullanılmalarıyla biri birlerinden ayrılır. Bu seri eserlerde ferdi varlığın dış mekândan sıyrılıp iç mekâna, özellikle ev ortamına kapanması sonucu yeni anlamlar yüze çıkıyor. Sanki varlık iç mekânda daha önceden aldığı solunum, kullandığı eşyaları ve yeni mevkisini, tuttuğu mekânı yeniden keşfetmeye başlıyor.

F. Heşimovun eserlerindeki derin felsefi anlam, Türk Dünyası'nın dünü, bugünü ve yarınlarını esas konu olarak ele alınmaktadır ve yaratıcılığının verimli, yaşının dolgun döneminde yeni etkileşimler, yeni çevre sanatçının yeni kimlik arayışlarında olduğunu bariz şekilde ortaya koymaktadır.

Faik Ağayev

1997 yılından Uludağ Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Güzeli Sanatlar Eğitim Bölümü, Resim-İş Eğitimi Ana Bilim Dalı'nda görev alan Azerbaycan'nın Devlet Sanatçısı Faik Ağayev ilk sanat eğitimini önce Bakü'de, sonra Moskova Surikov Güzeli Sanatlar Üniversitesi, Resim Bölümü'nde Lisans, Yüksek Lisans ve Moskova Güzeli Sanatlar Akademisi'nde Sanat Yeterliliği Eğitimi'ni başarıyla tamamlamıştır.

Azerbaycan'a dönen Sanatçı ilk yıllar serbest çalıştıktan sonra, Bakü Devlet Güzeli Sanatlar Akademisi Resim Bölümünde uzun yıllar görev almıştır.

Mükemmel bir klasik eğitim alan sanatçı, yaratıcılığının ilk yıllarında realist tarzda eserlere üstünlük verse de, bu yıllar içinde yaratıcılık arayışları, çağdaş hayat hadiselerinin tasvirine önem vermesi onu yeni başarılar ve farklı tarza getirip çıkarmıştır.

Son 15 yılda yaptığı tablolarını incelediğimizde, sanatçının geniş bir yaratıcılık diapozonuna sahip olduğunun bir daha şahidi oluyoruz. Bu eserler izleyicini akademik kâmilliğinden daha çok, fevkalade ritmi, akıcılığı ve yorum unsurlarının çeşitliliği ile kendine çekiyor. Ressam'ın yüksek yaratıcı imgeleri sürrealist tarzda çalıştığı eserlerde daha aydın ortaya çıkıyor. Sanatçı kendi problemlerini, ızdıraplarını ve umutlarını **Kırılmış Kalpler** adlı eserinde, kırılmış kâselerin ilginç diziminde, kendine özgü ifade diliyle izleyicisine ulaştırmaya çalışıyor. Genellikle gri ve siyah renklerin hâkim olduğu kompozisyonda kırık kaplar, birbiriyle sanki sohbet eden iki insanı, kırılmış kalplerin yeniden birleşmesi gibi yorumlanabilir. Kompozisyonda gereksiz hiçbir ayrıntıya yer verilmemiş, eserin koloriti tam ve lakoniktir.

Asim Resuloğlu

Asim Resuloğlu, Azerbaycan'ın cennet bölgelerinden biri olan Şeki'de dünyaya gözlerini açmış. Memleketinin açık ve güzel manzarasına, çeşitli renklere olan vurgunluğu onu küçük yaşlarından esrarengiz boyalar dünyasına bağlamıştır. Şeki'nin yüksek dağları, geçilmez zümrüt ormanları, saf yürekli sade insanları onun eserlerinin konusu olmuştur.

İlk sanat eğitimini A. Azimzade Bakü Güzel Sanatlar Yüksek Okulu'nda tamamlayan Asim, burada ressamlık sanatının alfabesini benimsedikten sonra, Beyazrusya Minsk Güzel Sanatlar Üniversitesi, Monumental Ressamlık bölümünden başarıyla mezun olur. Bakü'de yaratıcılık faaliyetlerini sürdüren sanatçının ilk başarılarından biri: 1987 yılında Japonya'da düzenlenmiş olan Uluslararası Resim Yarışmasında birincilik ödülü; altın madalya olmuştur.

Massacio, Tintoretto'yu kendine örnek alan sanatçı, Kandinsky'den renk ve ruh uyumu almıştır.

Yirmi yıla yakın bir zamandır ki, toplumsal-politik problemler içinde bocalayan Azerbaycan halkı ve bu halkın sanatçıları, yaratıcı insanları da doğal olarak belli problemlerle karşı karşıya kaldılar. Ve bu olaylar bu veya diğer şekilde sanatçıların eserlerinin esas konusu oldu. İşte **Yıkılmış Memleket, Başsız Memleket,Doğunun Faciası, İnsan Maskeleri** vs. gibi eserler Asim Resuloğlu'nun yaratıcılığında bu nedenle ortaya çıkmıştır.

“**Yıkılmış Memleket**” adlı yağlı boya tablosunda batan güneş fonunda sırtı üstüne devrilmiş bir at tasviri görüyoruz. At burada sembolik olarak, hürriyet uğruna mücadele eden ancak haksızlıklara maruz kalan bir cumhuriyeti temsil ediyor. İzleyici bu eserde gerçek hayatı, onun akılda kalan bir parçasını görmekte. Batan güneşin kan kırmızısı ile, devrilmiş at figürünün kan kırmızısı biri birini tamamlamakta. Araya yerleştirilmiş sarı renk tablonun tamamına uyumluluk getirmiş.

1996 yılında Türkiye'ye yerleşen sanatçı, Akdeniz Üniversitesi, Güzel Sanatlar Fakültesi Resim Bölümü'nün kurulmasında (1999) görev alarak sanatçı beş yıl burada çalıştı. Bu gün daha büyük projelere imza atmakla uğraşan A. Resuloğlu kendini tamamen yaratıcılığa adanmıştır.

Nazim Mehmet

1997 yılında Erciyes Üniversitesi, Güzel Sanatlar Fakültesi Grafik Tasarım Bölümünde çalışan genç sanatçı Nazim Mehmet ilk sanat eğitimini Bakü Güzel Sanatlar Yüksek okulunda aldıktan sonra, Bakü Güzel Sanatlar Akademisi'nin Grafik Tasarım Bölümü'nde lisans, yüksek lisans ve doktora eğitimini tamamlamıştır. Kısa bir sürede Azerbaycan'da ve geçmiş Sovyetler Birliği'ne bağlı ülkelerde karma ve kişisel sergilere katılan genç sanatçı, birkaç ödül almıştır. 1993 yılında Bakü Sanat Merkezinin "Kültür ve Sanat Günleri" adı altında geçirilen etkinlikler kapsamında Rusya, ABD ve Fransa'daki sergilere iştirak etme hakkı elde etmiştir (1988-1992).

Bugün çalıştığı Bölüm'de Bölüm Başkanlığı yapan genç sanatçı aynı zamanda Kayseri'deki "Papatya" matbaasında basılan **Türk Masalları, Anderson Masalları** serisi vb. çocuk kitapları için illüstrasyonlar yapıyor. N. Mehmet bu matbaa ile çalışmalarına devam etmektedir. 2006 yılında "**Tasvirde İnsan Figürü**" adlı resim dersliği kitabını tamamladı. Azerbaycan, Türkiye, Almanya vb. ülkelerde kişisel ve karma sergilere iştirak etmiştir.

Türkiye topraklarında yaptığı çalışmalarında birçok ilginç problemi eserlerine konu etmiştir. "Boşluk" adlı yağlı boya tablosunda Ressam'ın amacı, zamanın sonsuzluğunu ve derinliklerini vurgulamaktır. Sürrealist tarzda ele almış eserde; birbiriyle zıtlık oluşturan sade geometrik biçimler, kompozisyonun esas unsurları olarak seçilmiştir. Esas dikkatleri üzerine çeken feza boşluğunda duran büyük küre de tabloya gizemlilik getirmiştir.

Ali Herişçi

1992 yılında Gazi Üniversitesi, Eğitim Fakültesi Güzel Sanatlar Eğitimi Bölümü, Resim-İş Eğitimi Ana Bilim Dalı'nda görev alan başka bir sanatçı Ali Herişçi, Türkiye'de ve Avrupa'da birçok sergi ve etkinliklerde başarılı çalışmaları ile dikkatleri üzerine çekmiştir.

A. Herişçi de ilk sanat eğitimini Bakü Güzel Sanatlar Yüksek Okulu'nda, lisans, yüksek lisans programını Azerbaycan Devlet Güzel Sanatlar Akademisi'nin Resim Bölümü'nde tamamlamıştır.

Konu seçiminde de Türk mitolojisine sık sık müracaat eden ressam, "Jokey" isimli eserinde geçmişimizle bugünümüzün tam sentezini elde etmiştir. Burada at üzerinde sembolik bir kadın tasvir edilmiştir. Eserde kullanılan çizgiler sağlam ve lakoniktir. Koloritinde esasen gri renklerden istifade eden ressam, tek renkle

yüksek etkileme elde etmiştir. Bildiğimiz gibi at, Türk mitolojisinde her zaman güç, cesurluk, yiğitlik, kadın ise kutsallık ve vatan sembolü olmuştur. Geçmişimizden süzülüp gelen sembollerin, amblemlerin her birinin bir anlamı var. Bereketi, sevinci, üzüntünü vs. anlamları içeren bu şehirli işaretler çoğunlukla kilim ve halılarımızda kullanılmıştır. Bu özelliklerin yeni bir teknikle kâğıt üzerinde ve günümüzün siyasi, günlük olaylarını böylesine başarıyla ifade eden ressam, bu günümüzle geçmişimizi karşılaştırarak, Ali Herişçi tarzını ortaya koymuştur. Geçmişimizin bu güne uzayan bir parçası olan bu amblemler günümüzde ressamın yaratıcılığında son derece modern seslenmektedir.

Ressam'a ait İnternet sayfasında onlarca birbirinden ilginç, orijinal seri eserler dikkat çekiyor. Onun bazı çalışmalarının tekniğini çözmek zor oluyor. "Grafiter (Yağlı Kalem)" tekniğini kullandığını söyleyen sanatçı, konuya açıklık getiriyor.

Ressam A. Herişçi'nin tasarım ve resim arasında hacim ve biçim üzerinde seri çalışmaları da var. Çok sık rastlamadığımız bu tür çalışmalarda, önceden duvarlara yapıştırılmış küçük kâğıt parçaları üzerine izleyicilerin bakışları altında performans sergileyerek, izleyici heyecanına ortak oluyor. Ressam bu tarz çalışmalarında sürrealist ve dadaist bir tarz izlemektedir. Sağlam bir temel eğitime sahip olan sanatçının birbirinden ilginç eserleri, günümüz olaylarına bir mesaj niteliğindedir. Tüm bu bilgi ve başarısını ders verdiği öğrencileri ile paylaşan A. Herişçi, yeni neslin sağlam temeller üzerinde sanat eğitimi alması için aynı coşku ve hevesle çalışmalarına devam etmektedir.

Mövsüm Orucov

1994 yılında Gazi Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Güzel Sanatlar Eğitimi Bölümü, Resim-İş Eğitimi Ana Bilim Dalı'nda görev alan başka bir sanatçı Mövsüm Orucov'dur. İlk sanat eğitimini Bakü Güzel Sanatlar Yüksek Okulu'nda, lisans, yüksek lisans programını Azerbaycan Devlet Güzel Sanatlar Akademisi'nin Resim Bölümü'nde tamamlamıştır.

Azerbaycan müstakilliğine kavuştuktan sonra, 1992 yılında Millî para birimi Azerbaycan Manatı'nın ve "Millî Kahraman" madalyasının tasarımını ressam M. Orucov yapmıştır.

Türkiye'de ve Avrupa'nın birçok ülkelerinde 30'dan fazla kişisel sergi açan Sanatçı'nın Türkiye ve Azerbaycan'ın dışında; İspanya, İtalya, Almanya, Çin, İsviçre vb. ülkelerde özel koleksiyonlarında eserleri bulunmaktadır.

1992 yılında, Türkiye'nin o zamanki Başbakanı Süleyman Demirel Bakü'deyken, M. Orucov 45 dakikalık bir süre içinde S. Demirel'in portretünü yaparak Azerbaycan Devleti adından Başbakan'a hediye edilmiştir.

Türkiye'deki faaliyet yıllarında sayısız esere imzasını atmıştır. Türk halkının manevi ve zahiri güzelliğine olan merak, çağdaşlarının zarif ahlaki

özelliklerini bedii tasvir aracılığıyla seri eserlerinde ortaya koymuştur. Bu tarz eserlerinde ressam net ve gerçek tasvire önem veriyor. M. Orucov Azerbaycan'da olduğu gibi, Türkiye'de de tematik eserlere yaratıcılığında önem veriyor. 1999 yılında bitirdiği ve bugün Ankara Hava Harp Okulu'nda tutulan "Türkiye Millet Meclisi" isimli çok figürlü tablosu böyle eserlerdendir. Meclis binasının önünde tasvir edilen Millet Vekilleri eserin esas konusudur. Halkın elçileri, kahramanlık ifade eden bakış ve duruşları büyük ustalıkla işlenmiştir. Önde azimle adımlayan Atatürk'ün obrazında ulu önderin büyüklüğü, düşünce dolu kaygılı bakışları eserin ana konusunu bariz şekilde izleyicisine ulaştırmayı başarmıştır.

Mükemmel bir akademik eğitim alan Ressam'ın realist tarzda yaptığı sayısız eseri vardır. Aynı zamanda empresyonist tarzda yaptığı seri hâlindeki eserlerinde Azerbaycan ve uzun süredir yaşadığı Türkiye manzaraları yer almaktadır.

Birkaç ödül ve gümüş madalya alan Ressam, bugün de aynı coşku ve hevesle yaratıcılığını sürdürmektedir.

Teymur Rzayev

Mezun olduktan üç yıl sonra (1991), mezun olduğu Azerbaycan Devlet Güzel Sanatlar Akademisi'nde görev alma teklifi alan genç Ressam Teymur Rzayev serbest yaratıcılığa ve araştırmalara üstünlük verdi. İlk sanat eğitimini Bakü Güzel Sanatlar Yüksek Okulu'nun Resim Bölümü'nde almıştır. Daha sonraları lisanüstü ve doktora programından mezun olduğu Akademi'yi bitiren Ressam 1993 yılında BMT'nin binasında kişisel sergi açarak, aynı yıl Amerika'da bir yıl araştırma ve inceleme yapmıştır. Ülkesinde serbest çalışmalarını yürüten T. Rzayev, o zamanın İstanbul Büyükşehir Belediye Başkanı ve İstek Vakfı'nın kurucusu Bedreddin Dalan tarafından İstanbul'a davet alır. İstek Vakfı, M. K. Atatürk özel Güzel Sanatlar Lisesi'nde, Resim Bölümü'nü kurma teklifi alır. Bu teklifi kabul eden genç Ressam, kendisiyle Bakü E. Ezimzade Güzel Sanatlar Yüksek Okulu'nun Resim Bölümü Programını da Türkçeye tercüme ederek İstanbul'a geliyor. M. Sinan Güzel Sanatlar Akademisi'nin o zamanki Rektörü Gündüz Göçmen'in Başkanlığı'nda 11 kişilik komisyona uygulanacak program sunuluyor ve kabul görüyor. Millî Eğitim Bakanlığı tarafından da kabul olunan bu programla İstek Vakfı'nda Resim Bölümü'nü kuran Ressam göreve başlıyor. Bugün de Ressam bu Kurum'un Özel Yeditepe Üniversitesi, Güzel Sanatlar Fakültesi, Resim Bölümü'nde çalışmalarını sürdürmektedir.

2005 yılında UNESCO ALAP Uluslararası Ressamlar Derneği'nin üyesi olan Ressam T. Rzayev, eğitimci çalışmalarının yanı sıra, yaratıcılık çalışmalarını da bir an bile aksatmadan, çok sayıda karma ve kişisel sergilere iştirak ediyor.

Eserlerini birer birer gözden geçirdikçe, tabloların akademik bitkinliği, akıcılığı, ahengi, kendine has yorumları dikkat çekiyor. Eserlerindeki renk seçimi, yumuşak fırça vuruşları ile güçlü ışık-gölge geçişlerini ustalıkla elde etmesi ressamın mükemmel klasik bilgiye sahip olduğunu açık ortaya koymaktadır.

İstanbul'da yaşadığı bu yıllarda çeşitli konuları ele alan sanatçı, “Paradoksun Zaferi” adlı yağlı boya ile işlenmiş tablosunda, alışılmış düşüncelerin dışına çıkarak içinden gelen seslere fırçasını teslim ediyor. Mavi fonun yüksekliklerinde; bakışların, gönüllerin, karışık duyguların beyaz renkli iki güvercinin oluşturduğu kalp, Ressam'ın dünyasındaki zaferin sembolü gibi seslenmektedir. Eserin başlıca ideasını oluşturan bu zafer, duyguların zaferidir. Hem dekoratif bakımından, hem de kompozisyon çözümündeki uğurlu netice aslında ressamın duygularının zaferidir. Ressam duygularının ifadesi gibi seslenen etrafta uçuşan rengârenk kâğıt parçaları bayram havası oluşturarak, zafer sembolünü ifade etmektedir. Kavuşmanın zaferini yaşayan sembolik güvercinleri de ilk tebrik eden tabloya ayrı bir masumiyet ve dinamiklik katan bu renkli parçalardır. Sanatçıyı bu zafere ulaştıran Türk Dünyası'na duyduğu güçlü duygularıdır. Bu duygunun kaynağı ise 15 yıla yakın bir zamandır çalıştığı, duygularına duygu, hislerine his katan İstanbul'dur. Bu Mega Kent'te, Ressam Teymur Resuloğlu Rzayev'e başarılar diliyoruz.

İlham Enveroğlu ve Orhan Cabrayılov

İlk sanat ve lisans eğitimini Azerbaycan'da alan İlham Enveroğlu ve Orhan Cabrayılov uzun yıllardır Konya şehrinde yaratıcılıklarını sürdürmektedirler. Türkiye'ye yerleştikten sonra yeni yaratıcılık arayışlarına başlayan sanatçılar, lisansüstü ve doktora eğitimlerini Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü'nde tamamladıktan sonra, bugün her iki sanatçı Selçuk Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi'nde Yrd. Doç. olarak çalışmalarını sürdürmektedirler.

Her iki genç sanatçının da yaratıcılığı ilgi çekicidir, Türkiye'ye yerleştikten sonra, yeni yaratıcılık arayışlarında geleneksel Türk sanatının tüm renk ve kurallarını çağdaş resim sanatı ile sentezleştirerek kendi tarzlarını yaratmışlar.

16. yy. Azerbaycan Minyatür Sanatı'ndan esinlenerek canlı renkler, coşku ve rengârenklilik Orhan Cabrayılov'un eserlerine bambaşka bir hava katmış. Resim dengesinin renk ve çizgilerin kullanımına dayanarak araştıran, sanatçı kıvrak çizgilerle sonsuzluk, uzay etkisi yaratıyor. İncelediği objenin ya da konunun özelliklerine göre neyin soyutlanıp, soyutlanmayacağına verilen karar son derece ilginçtir. Genelde figüratif ağırlıklı çalışmalarının yanı sıra soyut eserlerindeki renk çözümlerindeki başarısı sanatçının uğurudur.

Doğru temellere dayandırılmış resimsel düşüncesinde sanatçı, bazı çalışmalarında somuttan hareket ederek soyuta gitse de, soyut düşüncenin altında gerçek hep saklıdır, bunu izleyicisine çok rahatlıkla ulaştırabiliyor. Bu tür çalışmalarında görüneni verirken, görünmeyen yanın gösterilme çabası biçimlendirmelerinde etken olmaktadır. Sanatçı'nın başlıca felsefesi tablolarındaki objelerin, figürlerin ve formların düşünce ile görülebilmesidir. Aynı gerçeğin değişik değişik biçimlendiğini görüyoruz.

İlham Enveroğlu'nun melankolik, mat renklerdeki ağırbaşlılık, kendisinin arayıp bulduğu teknikle çalıştığı tablolarında, insanı kendine çeken bir gizem söz konusu. İ. Enveroğlu'nun grafik çalışmaları izleyicini bambaşka bir gizem dünyasına götürüyor. Türk mitolojisinden etkilenecek amblem ve semboller dünyasında kendini bulursun. Sanatçının resimlerini oluşturan soyut bilgiyle nesnel bilgi birleştiğinde eserlerindeki tüm görsel unsurlar dolaysız olarak kendi güçlü kimliklerini kazanmaktadırlar.

İnsanın yetkinleştirilmesinin en etkili ve benzersiz aracı olan sanat, aynı zamanda insanlığın kendi somut yaşamsal etkinliğinin bir yansımasıdır. Hem bir karşılıklı anlaşma aracı, hem de bir değer yönlendirme aracı olan sanat insanın yetkinleştirilmesinin en etkili ve benzersiz bir aracıdır.

İ. Enveroğlu'nun son yapıtlarındaki anlam, bu iki unsurun; soyut ve bilginin bileşiminden doğmuştur. Kimi zaman renklerin, çizgilerin, form ve figürlerin bir-biriyle ve kendisiyle olan ilişkilerini sorgulayan sanatçı, kimi zaman da rengin, çizginin, form ve figürün ayrıca birbirinden bağımsız evreni içindeki durumunu sorguluyor. Bu sebepten de izleyici sanatçının eserlerine bakarken, eserin bütünü oluşturulan parçaların ya da eserin tümünün oluş nedenini, zamanı ve mekânı bir kenara bırakarak izlenmelidir. Ancak bu yolla İ. Enveroğlu'nun resimlerinin bilgisine ulaşılabilir.

Türkiye’de Çalışan Diğer Azerbaycanlı Sanatçılar

Köklü bir geçmişi olan Türk kültür ve sanatına olan ilgi, 1990’lı yıllardan sonra, kardeş Türkiye topraklarında resmî ve gayriresmî onlarca Azerbaycanlı Ressam çalışmaktadırlar. Ressamlardan başka heykeltıraş, seramikçi, mimar, tasarımcı vs. çalışmaktadır. Onlardan Ankara Nefertiti Resim Galerisi’nde çalışan Teymur Ağaloğlu, Uludağ Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Güzel Sanatlar Eğitimi Bölümü, Resim-İş Eğitimi Ana Bilim Dalı’nda Öğr. Görev. Lale Ağayeva, İstanbul’da serbest çalışan Senan Ehetoğlu ressamlığının yanı sıra seramik, heykel alanında da ilginç eserler yapıyor, önce İstanbul’da, daha sonra Antalya’da serbest çalışan Malık İsmayılov, Namik İsmayılov, Sadık Babayev, Nazim Şah, Ziyat Sultanov, Trakya Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi’nde Öğretim Görevlisi Şahin Memmedov, Akdeniz Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Resim Bölümü’nün kurulmasında (1999) Öğretim Görevlisi olarak beş yıl burada görev yapan Serhat Rzayev, İstanbul Büyük Şehir Belediyesi’nde çalışan Ressam-Grafiker Aydın Süleymanov vs. adlarını söyleyebiliriz.

SONUÇ

Ülke ihtiyaçları ve çağın gerektirdiği konularda çeşitli çalışmalar yapan bu sanatçılar kendi araştırmalarının yanı sıra, yerli sanatçı arkadaşları ile ortak araştırmalar da yapıyorlar. Ülkenin sosyal ve kültürel gelişmesine katkıda bulunan bu sanatçıların yaratıcılığında ve dünya görüşlerinde de köklü değişikliklerin

oluşumu kaçınılmazdır. Bunları kendileri ile olan konuşmalarımızda itiraf etmektedirler.

Türkiye’de çalışan Azerbaycanlı sanatçılar, evrensel sanat değerlerinden aldıkları güçle kendilerini yenileyerek gelişimlerini ve değişimlerini sürdürmektedirler.

Toplumu aydınlatan, ona hayat veren ana kaynak olacak yeni nesil, üniversite öğrencilerine değişik ekolden gelen Azerbaycanlı sanatçıların katkısı başka bir renk vermektedir.

Köklü kültürel yapısı ile baştanbaşa sanat kaynağı olan Türkiye toprakları bu sanatçıların kültürel kimlik arayışlarını olumlu etkilemektedir.

Yeni yaratıcı süreçler, etkileşimler ve yeni heyecanlar için uzun süre yaşadıkları çevreyi değiştiren, farklı ve yeni ortamlarda deneyim kazanan bu ve diğer ressamın yaratıcılığını bu bildiride kısaca sizlere sunduk.

Aynı geleneksel özelliklere sahip, aynı kökten gelen iki halkın sanatçılarının biri birlerinden benimseyeceği çok şeyler var, diye düşünüyoruz.

İki kardeş ülkenin kültürlerinin etkileşimine ve yeni ufuklar açılmasına, insanların kaynaşmasına ve iş birlikteliğine de yeni fırsatlar yaratacağına inanıyoruz (**Bildirideki renkli resimler için Bkz.:** s. 2134-2136).

KAYNAKÇA

1. Makale

Dermatose. Dermotolojide Güncel Yaklaşımlar, (2003) “Prof. Dr. Hüseyinzade Ali Turan”, 38-40.

Efendi, R., (1999), “Azerbaycan Türkiye: Mimarlık, Ressamlık, ve Sanatkârlık İlişkileri”, **Erdem**, Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu, AKM, Cilt: 19, Sayı: 28.

Mehdiyeva, T., (2005), “Ressam Asim Resuloğlu”, İstanbul, **Word of Azebaycan**, 98-101.

-----, (2004), “Şerurlu İki Ressamın Türkiye Hayatı”, Bakü, **Qobustan Sanat Dergisi**, 49-51.

-----, (2003), “Ressam Mir Celil Mirelekberoglu”, Bakü, **İncesenet Sanat Dergisi**, 4-7.

2. Kitap

Altaylı, S., (1994), **Azerbaycan Türkçesi Sözlüğü**, M.E.B. 5.

Bayramlı, O., (1998), **E.B.Hüseyinzade, Gerbin İki Dastanında Türk**, Bakü. 26-28.

Efendi, R., (1980), **Azerbaycan İnceseneti**, Bakü. İşıg. Yayınları. 123-125.

Kerimov, K., (1980), **Azerbaycan Minyatürleri**, Bakü. İşıg. Yayınları. 28-29.

Yetkin, S. K., (1954), **İslam Sanatı Tarihi**, Ankara.